

ניתן לצפות בשיעורים נוספים באתר של
מכון מאיר בכתובת: www.meirtv.co.il

יעקב – מיתת אן חיים עיון בפרשת השבוע על פי המהר"ל

1. גור אריה בראשית מ"ט, ל"ג

ואמר רז"ל יעקב אבינו לא מת. וכך איתא בפרק קמא דתענית (ה ע"ב) – אמר ר' יצחק אמר ר' יוחנן יעקב אבינו לא מת, וכי בכדי ספרו ספדיא וחנטו חנטיא, אמר ליה מקרא אני דורש (ר' ירמיה ל, י) "ועתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל כי אני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים", מקיש אותו לזרעו, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים, עד כאן. והרבה מן המתמיהים על זה דאיך לא מת, והרי קברו אותו, ועוד כי הקשה מן התורה והשיב 'מקרא אני דורש', וכי יותר קרא של נביאים מקרא של תורה, אמנם פירוש זה כי המציאות וההעדר הם שני דברים שאין להם התיחסות וצירוף, כי זה מציאות וזה העדר, ולפי זה אם נמצא שני דברים מתיחסים ביחד אי אפשר לומר שהאחד יתואר במציאות והאחד יתואר בהעדר, שמאחר שהם מתיחסים אי אפשר לומר כך, שהרי המציאות וההעדר אין להם התיחסות. וידוע כי האב והבן מתיחסים ביחד, ואם כן ראוי לומר שאם הבן בחיים שגם האב בחיים, ולא נוכל לומר שהאב מת והבן בחיים מאחר שהאב והבן מצטרפים, והמיתתה הוא העדר, ואין יחוס למציאות עם ההעדר. ואין לומר כי המיתתה מבטל היחוס, כי זה אי אפשר שייבטל היחוס הזה, מאחר שאין בן בלא אב, אם כן יחוס זה וצירוף זה אין ביטול לו, ומאחר שהבן בחיים גם כן האב בחיים, ואי אפשר שיהיה רק כך. ובכל אב בעולם היה ראוי לומר כך, אלא שאין הבן יש לו חיים בעצם, והחיים באדם מקרה, כי הם חיים לשעה ומיד יוסר, אבל דבר שיש לו חיות בעצמו – כמו שהם זרע ישראל – והם חיים קיימים תמידים, וכדכתיב (דברים ד, ד) "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום", ודבר זה חיות בעצם. ולפיכך יעקב שהוא אב להם, ונקראו 'בני ישראל' במה שהוא מתיחס להם כמו האב והבן, ראוי שיהיה בחיים, כלומר כי שם ה"חיים" נקרא עליו, היינו שאמר 'מה זרעו בחיים', כלומר מאחר שזרעו בחיים והאב

מתיחס אל הבן – האב גם כן בחיים הוא. ובב"ר (מט, ד) פרשת וירא בפסוק (לעיל יח, יח) "למען הביא על אברהם" יתני רבי שמעון בן יוחי אומר כל המעמיד בן יגע בתורה כאילו לא מת. וזה מבואר גם כן, כי בעל התורה במה שהתורה היא חיים, גם אינו דבר מקרה שיוסר ממנו, ואינו כמו החיים האלו שהם חיים מקריים, לכך האב אשר יש לו יחוס אל הבן וצירוף אליו – כמו שהבן בחיים, כך הוא גם כן בחיים, והבן זה היטב. ... ובספר דרך חיים נתבאר עוד, כי דברים אלו הם ברורים ליודעי חכמה. והמעלה ... – כי החיים יש להם דביקות אל השם יתברך ביותר, וזהו מעלת החיים "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום" (דברים ד, ד). ואם הדביקות הזו אינו לבני אדם, זהו שהחומר הוא המבדיל בין השם יתברך ובין (הגוף) [השכל], אבל יעקב נפרד מן הגוף, ויש לו החיים והדביקות עם השם יתברך.

2. דרך חיים ה', ד'

וכמו שהראה הקדוש ברוך הוא לאברהם את שעבוד מצרים והגאולה, כך הראה ליעקב סוף כל הגלויות וכמו שאמר (פסחי' נ"ו, א') בקש יעקב לגלות את הקץ נסתלקה ממנו שכינה. וזה כי יעקב הוא סוף אבות, שכשם שאברהם היה התחלה מן האבות כך היה יעקב בתכלית האבות וסוף שלהם, ולפיכך מן יעקב יורשים ישראל תכליתם ואחריתם כי יעקב בסוף ותכלית האבות וירשו הבנים ענינו. ותרע כי האבות האלו, אברהם היה התחלתו בעצמו שהיה נרדף מנמרוד ואחר כך היה כל ימיו בטוב ובברכה רק בעת ילדותו היה בעצמו קודם שלקח השם יתברך את אברהם, אבל מומן שלקח השם יתברך את אברהם היה בטוב כל ימיו, ולפיכך היו ישראל בהתחלה קודם שלקח השם יתברך אותם לעם כאשר היו במצרים בעצמו אבל כאשר לקח השם יתברך אותם לעם היו ישראל בברכה כל זמן התחלה שלהם. ויצחק היה התחלתו בטובה וברכה ובסוף חששו ענינו

מראות, ובמדרש (ב"ר פט"ה) יצחק חדש יסודין שנאמר ויהי כי זקן יצחק ותכהן עיניו וגו', וזה מוכח על ישראל שמתחלה היו בטובה ולבסוף השכו עיניהם מכת הגלות והשעבוד תחת האומות, ויעקב גם כן היה לו מדה מיוחדת שרוב ימיו היה בעצמו והוא שאמר (שם פצ"ב) ואל שדי שאמר לעולמו די יאמר לצרותי די, וכמו שאמר לפרעה (בראשית מ"ז) ימי שנותי מעט ורעים אך בסוף ימיו כאשר בא אל יוסף כבר היה נח מכל צרותיו, וגם זה ענין סוף ישראל כי יהיה הגלות ארוך מאד ואחרית הימים מסתלק הגלות ויהיו בטובה. והתבאר לך איך אלו שלשה אבות, שהיה אברהם התחלה ותחלה לאבות מורה על תחלת ישראל שהיה אברהם כל ימיו בטובה ומת בשיבה טובה רק קודם זה היה בעצמו כמו שהתבאר, וכך תחלת ישראל היא בעצמו ולבסוף היו בטובה. ויצחק שהיה אמצע באבות מורה על אמצע ישראל ויצחק היה בטוב בתחלתו ולבסוף כהו ענינו והגיע לו יסודין, ומורה דבר זה על חושך הגלות והסרת האור מן ישראל גם כן בית המקדש נקרא אור כמו שאמר ז"ל הוא כבה נרו של עולם כדאיתא בפרק קמא דבבא בתרא (ד', א'). ויעקב שהיה תכלית וסוף האבות מורה על סוף ותכלית ישראל, ויעקב היה ההפך כי היה כל ימיו בצרה שהיה נרדף עד בסוף שהיה נח מצרתו וממנו היה דומה לזה תכלית ואחרית ישראל. ובאולי תאמר אם כן היה ראוי כי הטוב של יעקב המורה על הסוף של ישראל יהיה הרבה מאוד, והרי לא היה הטוב של יעקב בסוף רק מעט ואין זה דומה אל תכלית ישראל שיהיה נצחי. אבל לכך אמרו (תענית ה', א') יעקב אבינו לא מת והנה הוא בטובה נצחית אשר לא יסולק כלל מורה על טוב ישראל שיהיו נצחיים. ומפני כי יהיה העולם הכל רוחני כמו שמבואר בכמה מקומות, ולפיכך מורה על זה מה שאמר רבותינו ז"ל שיעקב לא מת ואין ספק כי חיי יעקב עתה הם רוחניים לא כמו חיים האלו שהם טבעיים ודבר זה מבואר: